

رابطه ی ترس از ارزیابی منفی در دانش‌آموزان با تعارض والد-فرزند

شماره ۳۰،

دوره دهم،

سال ششم،

تابستان ۱۴۰۲

صص ۱-۹

مرضیه توکلی^۱

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه ترس از ارزیابی منفی با تعارض والد-فرزند در سال ۱۴۰۱ انجام شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه نوجوانان شهر تهران در سال ۱۴۰۱ می‌باشد. تعداد اعضای نمونه ۱۵۰ نفر در نظر گرفته شده که به صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. اطلاعات اصلی این پژوهش با استفاده از ابزار فرم کوتاه مقیاس ترس از ارزیابی منفی لیری (۱۹۸۳) و پرسشنامه تعارض والد-فرزند اشتراس (۱۹۷۹) بدست آمد. در تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی (شاخص‌های مرکزی، پراکندگی) و آمار استنباطی ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره استفاده شد. نتایج پژوهش از طریق آزمون همبستگی و رگرسیون، حاکی از آن بود که بین ترس از ارزیابی منفی با تعارض والد-فرزند رابطه وجود دارد.

کلمات کلیدی: ترس از ارزیابی منفی، تعارض والد-فرزند

^۱ دانشجوی برنامه ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن، رودهن، ایران (نویسنده مسئول) m.tavakoli808080@gmail.com

مقدمه

روانشناسان بر این باورند که ریشه اصلی بسیاری از مشکلات روانشناختی را باید در تعامل والد-فرزند جستجو کرد، آن‌ها عنوان می‌کنند که عملکرد والدین بر شکل‌گیری افکار، رفتار و هیجانات فرزند تأثیر معناداری دارد. به این ترتیب اهمیت خانواده، و تأثیر آن بر جنبه‌های رشد عاطفی و اجتماعی فرزندان امری انکارناپذیر است. شخصیت والدین، طرز تفکر و نگرش‌های آن‌ها و رفتارشان با یکدیگر و نیز با فرزندشان، تأثیر فراوانی در شخصیت آتی فرزندان خواهد داشت و بی‌اعتنایی به این مهم می‌تواند به ایجاد بیماری‌های عصبی و مشکلات رفتاری منجر شود (جان‌آبادی، ۱۳۹۳). با آغاز دوره نوجوانی با افزایش میل و تلاش برای شناخت خود، نگرانی درباره‌ی تصور از خود و نوعی از خودمیان‌بینی مشخص می‌شود که به نوجوان اجازه نمی‌دهد بین افکار خود و دیدگاه دیگران به ویژه همسالان تمایز ایجاد کند. بنابراین برای نوجوانان ترس از ارزیابی منفی افزایش پیدا می‌کند (پاکلک^۱، ۲۰۰۴). ترس از ارزیابی منفی، به ترس و نگرانی نوجوانان درباره‌ی ارزیابی‌های منفی دیگران اشاره می‌کند که اولین بار توسط واتسون و فرند^۲ در سال ۱۹۶۹ به صورت نگرانی درباره ارزیابی‌های دیگران، آشفتگی مفرط نسبت به ارزیابی‌های منفی، پرهیز از موقعیت‌های ارزیابی و انتظار تجربه ارزیابی‌های منفی از سوی دیگران تعریف شده است (گانش، اتیلاکشمی، ماهاریشی و مایا^۳، ۲۰۱۵). از سوی دیگر با ورود به دوره نوجوانی، تعارضات میان نوجوانان و والدین افزایش می‌یابد و باعث ایجاد تشویش و نگرانی در نوجوانان و والدین می‌شود و هر دوی آن‌ها ممکن است برای اتفاقات خوبی که در گذشته رخ داده است احساس نگرانی کنند (قمری و قمری گندوانی، ۱۳۹۳). اگرچه هر جایی که رابطه‌ای بین دو نفر وجود داشته باشد به صورت طبیعی میزانی از تعارض در آن رابطه وجود خواهد داشت، اما در بعضی مواقع به علت شرایطی مانند تغییرات رشدی این تعارض شدت بیشتری پیدا می‌کند و به صورت کشمکش و حالتی از تنش بین افراد (والد-فرزند) منجر می‌شود (طلحایی، ۲۰۱۱؛ به نقل از بهاروند، ۱۳۹۷). هر اندازه میزان تعارض والدین و فرزندان بیشتر باشد، میزان هیجانات منفی و مشکلات رفتاری در آنها بیشتر می‌شود (زارع، زهراکار، صالحیان و محمدی‌فر، ۱۳۹۲). امروزه یکی از مسائل دامنگیر جامعه، وجود فرزندانی است که به هر دلیل دچار مشکلات و تنش‌های خانوادگی هستند و تعارضات بین والدین و فرزندان که منجر به مخدوش شدن فضای خانه می‌شود از اهمیت بالایی برخوردار است و می‌تواند اثرات ویژه‌ای بر رشد

¹ Puklek² Watson & Friend³ Ganesh, Athilakshmi, Maharishi & Maya

عمومی و ابعاد مختلف رفتار کودک و نوجوان، به ویژه در زمینه سلامت روانی، جسمانی و عملکرد تحصیلی داشته باشد (بهرامی و بختیارپور، ۱۳۹۶). لذا با توجه به آنچه بیان شد و اهمیت رابطه والدین و فرزندان و حساسیت سنین نوجوانی، پرسش اصلی این پژوهش، این است که آیا بین ترس از ارزیابی منفی با تعارض والد-فرزند رابطه وجود دارد؟

روش شناسی

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی؛ از نظر روش گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه نوجوانان دانش‌آموزان شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ تشکیل داده‌اند. به گفته دلاور (۱۳۹۸) حداقل تعداد نمونه برای مطالعات همبستگی به ازای هر مولفه بین ۳۰ تا ۵۰ نفر می‌باشد که در این پژوهش با توجه به مطالعه بر روی سه مولفه و برای اطمینان خاطر، نمونه را ۱۵۰ نفر در نظر گرفته شده است. روش نمونه‌گیری در دسترس خواهد بود که نوجوانان حاضر یا مراجعه‌کننده به پارک و مرکز خرید که ملاک‌های ورود به پژوهش (۱۵ تا ۱۸ سال، تک‌فرزند نبودن، زندگی با پدر و مادر، عدم ابتلا به بیماری‌های مزمن جسمی و روانی) را دارا باشند، به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند بدین صورت که از بین مناطق ۲۲ گانه‌ی شهر تهران ۷ منطقه و از هر ۷ منطقه ۳ مدرسه و از هر مدرسه ۱۰ دانش‌آموز به صورت تصادفی انتخاب شدند و پرسشنامه‌های پژوهش را تکمیل کردند. ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش مقیاس کوتاه ترس از ارزیابی منفی لیری (۱۹۸۳) و پرسشنامه تعارض والد-فرزند اشتراس (۱۹۷۹) بود.

مقیاس کوتاه ترس از ارزیابی منفی (BFNES¹): مقیاس کوتاه ترس از ارزیابی منفی در سال ۱۹۸۳ توسط لیری^۲ به منظور سنجش اضطراب ناشی از ارزیابی اجتماعی بر مبنای مقیاس ترس از ارزیابی منفی (واتسون و فرند^۳، ۱۹۶۹) ساخته شد. این مقیاس که دارای ۱۲ عبارت است، برای اندازه‌گیری ترس از ارزیابی منفی از سوی دیگران، به مثابه ملاک در تشخیص فویبای اجتماعی و اختلال‌های دیگر و همچنین در بررسی رفتار اجتماعی به کار برده می‌شود. آزمودنی باید در یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (از اصلاً تا بسیار زیاد) میزان موافقت یا مخالفت خود با هریک از ماده‌های آن را مشخص کند، ۸ ماده این آزمون به صورت مثبت و ۴ ماده آن به صورت منفی بیان شده‌اند، که در زمان نمره‌گذاری باید امتیاز عبارات منفی را به صورت معکوس

¹ brief fear of negative evaluation scale

² Leary

³ Watson & Friend

درآورد. به منظور هنجاریابی مقیاس کوتاه ترس از ارزیابی منفی این آزمون بر روی نمونه‌های مختلفی از دانشجویان اجرا شده است. ضریب همسانی درونی آزمون بین ۰/۹۴ تا ۰/۹۸ و ضریب پایایی حاصل از بازآزمایی در فاصله زمانی یک ماه بین ۰/۷۸ تا ۰/۹۴ گزارش شده است. شکری و همکاران (۱۳۸۷) در ایران ویژگی‌های روانسنجی فرم کوتاه مقیاس ترس از ارزیابی منفی را مورد بررسی قرار داده‌اند، بدین منظور آنها آزمون را بر روی ۳۲۵ دانش‌آموز دبیرستانی اجرا کردند. ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی همسانی درونی برای پرسش‌های نمره‌گذاری شده مثبت ۰/۸۷ بدست آمد. همبستگی پرسش‌ها و کل پرسشنامه بین ۰/۵۰ تا ۰/۶۶ به دست آمده و حذف هیچ یک از پرسش‌ها افزایش پایایی را به دنبال نداشت. در پژوهش حاضر نیز ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و ۰/۷۴ بدست آمد (سرداری، ۱۳۹۵).

پرسشنامه تعارض والد-فرزند اشتراک^۱ (۱۹۷۹): پرسشنامه تعارض والد-فرزند جهت سنجش تعارض والدین با فرزندان توسط اشتراک ساخته شد. این پرسشنامه ۱۵ ماده دارد، جهت سنجش سه تاکتیک حل تعارض یعنی (استدلال، پرخاشگری کلامی و خشونت) بین اعضای خانواده تدوین شده است و پاسخ‌های آن بر اساس لیکرت شش درجه‌ای از صفر (برای هرگز) تا ۵ (برای بیش از یکبار در ماه) نمره‌گذاری می‌شود. مطالعات متعددی ضریب پایایی این پرسشنامه را تایید کرده‌اند. دامه ضریب آلفای کرونباخ مقیاس استدلال بین ۰/۴۲ تا ۰/۷۶، مقیاس پرخاشگری کلامی بین ۰/۶۲ تا ۰/۸۸ و برای خرده‌مقیاس پرخاشگری فیزیکی بین ۰/۴۲ تا ۰/۹۶ گزارش شده است (جباری، اسمعیلی و کلانتر هرمزی، ۱۳۹۳). در پژوهش بهرام‌پور و بختیاری (۱۳۹۶) جهت سنجش ضریب پایایی این پرسشنامه و ابعاد آن از سه روش آلفای کرونباخ، تنصیف و گاتمن استفاده شد که به ترتیب برای تاکتیک حل مسئله ضرایب ۰/۸۱، ۰/۵۱ و ۰/۶۷، برای تاکتیک پرخاشگری کلامی ضرایب ۰/۷۹، ۰/۵۰ و ۰/۶۷ و برای تاکتیک پرخاشگری فیزیکی ضرایب ۰/۸۳، ۰/۵۷ و ۰/۷۱ و برای کل پرسشنامه ضرایب ۰/۷۹، ۰/۵۷ و ۰/۷۳ به دست آمد که نشان‌دهنده قابل قبول بودن ضریب پایایی این پرسشنامه است.

همچنین لازم به ذکر است در این پژوهش به منظور سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار این ضریب برای هر یک از متغیرها بالاتر از ۰/۷ به دست آمد که نشان از پایایی برای هر یک از ابزار داشت. تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از اجرای پرسشنامه‌ها از طریق نرم افزار SPSS 23 در بخش استنباطی (همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه) انجام پذیرفت.

¹ Straus

یافته‌ها

اطلاعات جمعیت‌شناختی آزمودنی‌ها و والدینشان در جدول زیر آمده است:

جدول ۱: توزیع سن دانش‌آموزان و والدین آنها

والدین	میانگین سن	دانش‌آموزان	میانگین سن
مادر	۳۸/۲	دختر	۱۶/۳
پدر	۴۵/۶	پسر	۱۶/۵

در جدول شماره ۲ یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش آمده است:

جدول ۲: یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	مجموع نمرات	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی	کمینه	پیشینه
ترس از ارزیابی منفی	۳۹.۹۷	۹.۴۴	-۰.۱۵	-۰.۰۴	۱	۵
تعارض والد-فرزند	۴۸.۸۷	۱۱.۲۷	۰.۰۱	۰.۳۶	۱	۵

در جدول شماره ۳، ماتریس همبستگی میان متغیرهای ترس از ارزیابی منفی و تعارض والد-فرزند آورده شده است:

جدول ۳: ماتریس همبستگی

تعارض والد-فرزند	همبستگی
ترس از ارزیابی منفی	-۰.۸۶۶
سطح معناداری	۰.۰۰۰

$$p < 0.001^{**} \quad p < 0.05^*$$

بر اساس اطلاعات جدول بالا، بین پیوند والدینی و ترس از ارزیابی منفی با تعارض والد-فرزند در سطح ۰.۰۱ رابطه معنی‌داری وجود دارد.

به منظور بررسی رابطه ترس از ارزیابی منفی با تعارض والد-فرزند در یک مدل، از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده شد؛ اما قبل انجام محاسبات، مفروضه‌های این آزمون مورد بررسی قرار گرفت و به تایید رسید.

جدول ۴: آزمون رگرسیون بین ترس از ارزیابی منفی با تعارض والد-فرزند

متغیرهای پیش‌بین	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	همبستگی تعدیل شده
ترس از ارزیابی منفی	-۰.۸۶۶	۰.۷۵۰	-۰.۷۴۹

متغیر ملاک: تعارض والد-فرزند

بر اساس اطلاعات جدول بالا، رابطه بین ترس از ارزیابی منفی با تعارض والد-فرزند برابر با -۰.۸۶۶ است؛ به عبارت دیگر، این متغیر تقریباً ۷۵ درصد از تغییرات مربوط به تعارض والد-فرزند را تبیین می‌کند ($R^2=0.750$).

در جدول زیر، برآورد پارامترهای مدل رگرسیون استاندارد شده، آماره آزمون و سطح معنی‌داری برآورد پارامترها در جدول زیر گزارش شده است.

جدول ۵: ضرایب ترس از ارزیابی منفی با تعارض والد-فرزند

مدل	متغیر وارد شده در مدل	مدل	B	SE	(Beta)	t	سطح معناداری
۱		(عرض از مبدا)	۷.۵۵	۲.۰۱		۳.۷۵	۰.۰۰۰
	ترس از ارزیابی منفی	ضریب متغیر	-۱.۰۳	۰.۰۵	-۰.۸۷	-۲۱.۰۸	۰.۰۰۰

متغیر ملاک: تعارض والد-فرزند

نتایج جدول بالا حاکی از آن است که ترس از ارزیابی منفی پیش‌بینی کننده معنی‌دار تعارض والد-فرزند است. بنابراین، بر اساس داده‌های موجود در جدول، می‌توان معادله رگرسیون را به شرح زیر نوشت:

$$(\text{ترس از ارزیابی منفی}) = ۷.۵۵ - ۱.۰۳ \times \text{تعارض والد-فرزند}$$

بنابراین، فرضیه رابطه ترس از ارزیابی منفی با تعارض والد-فرزند پذیرفته می‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که ترس از ارزیابی منفی، پیش‌بینی کننده تعارض والد-فرزند در دانش‌آموزان می‌باشد. بدین معنا که ترس از ارزیابی منفی پیش‌بینی کننده تعارض والد فرزند در دانش‌آموزان بوده و به طور مثبت آن را پیش‌بینی می‌کند. اگرچه تا به حال پژوهشی که به مطالعه‌ی مستقیم رابطه بین ارزیابی منفی با تعارض والد-فرزند پرداخته باشد صورت نگرفته است اما پژوهش‌هایی نزدیک به این مفاهیم صورت گرفته لذا این یافته از پژوهش با نتایج مطالعات پیشین از جمله شفیع و همکاران (۱۳۹۳)، بهاتا و همکاران (۲۰۱۹)، یه (۲۰۱۱) همسوست. به طور مثال شفیع و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهش خود به بررسی

ترس از ارزیابی منفی نوجوانان و توجه انتخابی آنها به کلمات تهدیدکننده‌ی اجتماعی پرداختند که نتایج نشان داد ارزیابی منفی به عنوان یکی از مهمترین مولفه‌های شناختی اضطراب اجتماعی، باعث سوگیری توجه در نوجوانان می‌شود. در تبیین این یافته از پژوهش می‌توان گفت از آنجا که ترس از ارزیابی منفی، به معنای دلهره و نگرانی از ارزیابی‌های دیگران و انتظار و توقعی است که دیگران در مورد فرد فقط به طور منفی قضاوت کنند، است، نوجوانی که دارای ترس از ارزیابی منفی توسط والدینش باشد، در تعاملات خود با والدین، همواره دچار اضطراب خواهد بود. احساس نگرانی شدید و ترس از قضاوت منفی والدین، تعاملات نوجوان با والدینش را دستخوش آسیب می‌کند و تعاملشان را به یک تعامل ناراحت‌کننده و پرتنش تبدیل خواهد کرد. هرچه ترس از ارزیابی منفی در نوجوان بیشتر باشد، احساسات و هیجانات منفی در تعامل با والدین بیشتر احساس شده لذا میزان تعارض والد-فرزندی نیز افزایش پیدا خواهد کرد.

هر پژوهش محدودیت‌هایی با خود به همراه دارد و این پژوهش از آن مستثنی نیست، محدودیت‌هایی از جمله نوع ابزار اندازه‌گیری که محدود به پرسشنامه‌ها شده و از سایر ابزارها استفاده نشده است و نمونه‌های شرکت‌کننده در پژوهش که صرفاً تعدادی محدودی از دانش‌آموزان مناطق مختلف شهر تهران بوده‌اند. با توجه به برجسته بودن نقش ترس از ارزیابی منفی در تعارض والد-فرزند دانش‌آموزان، به نظر می‌رسد برنامه‌هایی از قبیل آموزش فرزندپروری صحیح به والدین از طریق برگزاری کلاس‌های آموزشی و تربیتی به منظور رشد و کاهش تعارض والد-فرزند آنها تاثیرگذار باشد.

منابع

- بهاروند، ایمان. (۱۳۹۷). اثربخشی آموزش کاهش تنیدگی مبتنی بر ذهن‌آگاهی بر کاهش تعارض والد-فرزند و رفتارهای قلدرانه دانش‌آموزان پسر تک‌والدینی مادر سرپرست مقطع متوسطه اول شهر اهواز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز
- بهرامی، سمیه و بختیارپور، سعید. (۱۳۹۶). رابطه تعارض والد-فرزند و جو عاطفی خانواده با عملکرد تحصیلی در دانش‌آموزان دوره اول متوسطه شهرستان کارون. روانشناسی اجتماعی، ۱۲(۴۳): ۴۵-۵۳.

جان‌آبادی، محمد. (۱۳۹۳). بررسی ارتباط پیوند والدینی و تجربه کودک‌آزاری با طرحواره ناسازگار اولیه در بین زندانیان شهرستان زاهدان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، روانشناسی عمومی، دانشگاه سیستان و بلوچستان.

زارع، مهدی؛ زهرا کار، کیانوش؛ صالحیان، حانیه و محمدی‌فر، محمدعلی (۱۳۹۲). اثربخشی برنامه بهبود بخشی ارتباط بر کیفیت رابطه والد-فرزندی در نوجوانان دختر خانواده‌های تک والدینی مادر سرپرست.

روانشناسی بالینی، ۲(۱۸): ۱۴-۲۴

سرداری، آزاده. (۱۳۹۵). رابطه تفکر انتقادی، تمایزیافتگی و ترس از ارزیابی منفی با سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دوره‌ی دوم متوسطه شهرستان قصرشیرین. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی

شفیعی، حسن؛ زارع، حسین؛ علی‌پور، احمد و حاتمی، جواد. (۱۳۹۳). ترس از ارزیابی منفی نوجوانان و توجه انتخابی آن‌ها به کلمات تهدیدکننده‌ی اجتماعی، تازه‌های علوم شناختی، ۱۶(۳): ۵۲-۴۲

قمری، محمد و قمری گندوانی، آرزو. (۱۳۹۳). رابطه ابعاد عملکرد خانواده با تعارض والد نوجوان در بین

دانش‌آموزان مقطع راهنمایی. فصلنامه فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده، ۸(۲۶)، ۱۷۴-۱۵۷

Bhatta K. R., Shakya S. & Shresthe P. (2019). Adolescents perception on parent child conflict and its resolution: A qualitative study, Global journal of medicine & public health, 8(4)

Ganesh, K. J., Athilakshmi, R., Maharishi, R., & Maya, R. (2015). Relationship between fear of negative evaluation and anxiety. The International Journal of Indian Psychology, 3 (1): 47-80.

Puklek, M, (2004). Development of the two forms of social anxiety in adolescence, Horizons of Psychology, 13, 27-40.

The Relationship between Students' Fear of Negative Evaluation and Parent-Child Conflict

Marziyeh Tavakoli¹

Abstract

The present study was conducted with the aim of investigating the relationship between fear of negative evaluation and parent-child conflict in 1401. The statistical population of this research includes all teenagers in Tehran in 1401. The number of sample members is considered to be 150 people, who were selected through available sampling. The main data of this research was obtained by using the short form of Leary's fear of negative evaluation scale (1983) and Strauss' (1979) parent-child conflict questionnaire. Descriptive statistics (central indices, dispersion) and inferential statistics of Pearson's correlation coefficient and multivariate regression were used in data analysis. The results of the research, through correlation and regression tests, indicated that there is a relationship between fear of negative evaluation and parent-child conflict.

Keywords: fear of negative evaluation, parent-child conflict

¹ Curriculum Planning Student, Islamic Azad University, Roudehen Branch, Roudehen, Iran